

Atıf: Özyürek, M. (2026). Malatya'da 1946 genel seçimleri. *Journal of Communication, Sociology and History Studies*, 6(1), 87-97. <https://doi.org/10.53723/cosohis.75>

Akademik Editör: Didem Deniz Anamur

Alındı : 6 Haziran 2026

Kabul Edildi : 6 Temmuz 2026

Yayın : 10 Temmuz 2026

Telif Hakkı: Bu eser, Creative Commons Atıf-Ticari Olmayan 4.0 Uluslararası Lisansı (CC BY-NC 4.0) ile lisanslanmıştır.

Etik ve Veri Kullanım Beyanı: Bu çalışmada kullanılan tüm veriler, araştırmanın şeffaflığını ve doğruluğunu sağlamak adına uygun şekilde yönetilmiştir.

Fonlama: Bu çalışma, herhangi bir kurum, kuruluş veya fon sağlayıcıdan mali destek alınmadan, tamamen yazar(lar)ın kendi kişisel çabaları ve kaynaklarıyla gerçekleştirilmiştir.

ARAŞTIRMA MAKALESİ

Malatya'da 1946 Genel Seçimleri

Mustafa Özyürek¹

1 Malatya Turgut Özal Üniversitesi, Sosyal ve Beşeri Bilimler Fakültesi Tarih Bölümü Öğretim Üyesi, Malatya, Türkiye; <https://orcid.org/0000-0003-0517-9241>, e-posta: mustafa.ozyurek@ozal.edu.tr

Öz

Türkiye'de çok partili demokratik hayata geçiş, yaklaşık çeyrek asırlık bir sürecin sonucunda, İkinci Dünya Savaşı yıllarındaki iç ve dış politik gelişmelerin etkisiyle gerçekleşmiştir. 1945 yılında C.H.P.'den ayrılan milletvekillerinin kurduğu Demokrat Parti kısa sürede teşkilatlanarak halkta önemli bir karşılık bulmuştur. Halkın bu yeni partiye gösterdiği ilgi karşısında hükümet partisi 1947 yılında yapılması gereken belediye ve milletvekili seçimlerinin erken tarihte yapılmasını kararlaştırmıştır. Seçim kanununda değişiklik yapılmış, seçim açık oy, gizli sayım usûlü ile gerçekleştirilmiştir. Bu durum, usûlsüzlük yapıldığı iddialarının ortaya atılmasına, seçimlerin şaibeli görülmesine ve sonuçlarına tepki gösterilmesine neden olmuştur. Demokrat Parti'nin henüz teşkilatlanmakta olduğu vilayetler arasında yer alan Malatya, C.H.P. ve bağımsız adaylar arasındaki mücadelenin, özellikle aday listeleri üzerinde rekabetin yaşandığı bir seçim merkezi olmuştur. Bu çalışmada, 1946 genel seçimleri sürecinde Malatya'daki siyasi gelişmelerin, parti ve adayların mücadelesi açısından incelenmesi amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Tarih, Siyaset, Genel Seçim, Malatya.

1946 General Elections in Malatya

Abstract

The transition to a multi-party democratic system in Türkiye was the result of a process lasting nearly a quarter of a century, influenced by domestic and foreign policy developments during the Second World War. The Democratic Party (Demokrat Parti), founded in 1945 by members of parliament who left the C.H.P., quickly organized itself and gained considerable public support among the public. Given the public interest new party, the governing party decided to hold the municipal and parliamentary elections earlier than planned, originally required for 1947. The election law was amended, and the election was conducted using an open voting, secret counting method. This led to allegations of irregularities, making the elections questionable, and sparked reactions against the election results. Malatya, one of the provinces where the Democratic Party was still establishing its organization, has become an election center where the struggle between the C.H.P. and independent candidates, especially the competition over candidate lists, has taken place. This study aims to examine the political developments in Malatya during the 1946 general elections, from the perspective of the competition of political parties and candidates.

Keywords: History, Policy, General Election, Malatya.

Giriş

Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası ve Serbest Cumhuriyet Fırkası'nın kurulmasına rağmen Türkiye'de çok partili siyasal hayata geçiş denemeleri 1945 yılına kadar başarılı olamamış, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra tüm dünyada otoriter rejimlerin yerine demokratik rejimlerin önem kazanmasıyla konu yeniden gündeme gelmiştir (Tekin ve Sarılioğlu, 2021: 3-4).

Türkiye, İkinci Dünya Savaşı'nın ilk yıllarında tarafsızlığını korumuş, daha sonra siyasi ve ekonomik nedenlerle Batılı devletlerin yanında yer almış, 24 Şubat 1945 tarihinde Birleşmiş Milletler Beyannamesi'ni imzalayarak daha özgür bir yönetim biçiminin hâkim olacağını taahhüt etmiştir. San Francisco Konferansı'ndaki Türkiye temsilcisi kendisiyle yapılan bir röportajda, Türkiye'nin yönetim biçimi olan Cumhuriyet'in çağın gereklerine uygun demokrasiye doğru ilerleme kaydettiğini, anayasasının ise en çağdaş anayasalar düzeyinde hatta bazılarında daha modern olduğunu ifade ederek İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra demokrasinin her açıdan gelişmesi konusunda kolaylık sağlanacağını belirtmiştir (Karpaz, 2010: 228-229). Savaştan müttefik devletlerin galip çıkması sonucu Avrupa'nın tamamında demokratik rejimler kurulacağından, batı ittifakı içinde yer almaya başlamasının da etkisiyle Türkiye'de Millî Şef Dönemi, 1945'in ilk aylarından itibaren yavaş yavaş sona ermeye başlamış, iç politikada önemli gelişmeler yaşanmıştır (Koçak, 2003: 546-548).

T.B.M.M.'de bütçe görüşmeleri 21 Mayıs 1945'te başladığında bazı milletvekilleri söz alarak ekonomik ve mali konular hakkında hükümete yönelik o zamana kadar görülmemiş derecede eleştirilerde bulunmuşlardır. Yapılan oylamada 5 olumsuz oya karşı 368 olumlu oyla bütçe kabul edilmişse de aleyhteki oyların dördü ileride Demokrat Parti'yi kuracak kişiler tarafından kullanılmış, böylece parti içerisinde bir muhalefet olduğu görülmüştür (Eroğul, 2014: 11-12). Celal Bayar, Adnan Menderes, Refik Koraltan ve Fuat Köprülü tarafından imzalanan, demokratikleşme ile liberalleşmenin yanı sıra parti içinde güçlü bir muhalefet meydana getirmeyi amaçlayan ve "Dörtlü Takrir" adıyla ifade edilen önerge 7 Haziran 1945'te Cumhuriyet Halk Partisi (C.H.P.) Meclis Grubu Başkanlığı'na verilmiştir. Önergenin reddedilmesi, C.H.P.'nin içinden ayrılarak bir muhalefet partisinin kurulmasına giden süreci başlatmıştır (Koçak, 2003: 558-559). Nuri Demirağ'ın kurma iznini 18 Haziran 1945 tarihinde aldığı "Milli Kalkınma Partisi", İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra

Türkiye'de kurulan ilk muhalefet partisi olmuş, Dörtlü Takrir'i reddedilen milletvekilleri ise C.H.P.'den ayrılarak Celal Bayar başkanlığında 7 Ocak 1946 tarihinde Demokrat Parti'yi kurmuşlardır (Karpaz, 2010: 236-239). Parti, kurulmasını müteakiben üç ay gibi bir zaman zarfında 26 il ve 75 ilçede teşkilatını tamamlamış, bunu kısa sürede gerçekleştirmesi üzerine C.H.P.'nin engellemeleriyle karşılaşmıştır. Partisinin özellikle taşrada karşılaştığı güçlükler nedeniyle idarecilerden yakınan Celal Bayar, valilerin tutumundan rahatsız olmuş ve bazı kaymakamların aldıkları talimatlardan dolayı tarafsız kalamadıklarını ifade etmiştir (Albayrak, 2004: 76-77). C.H.P., hafife alınamayacak bir muhalif partiyle karşı karşıya kaldığının farkına varmış, 1946 yılı ilkbaharına gelindiğinde iki parti arasındaki rekabet ve birbirlerine karşı ithamlar artmış, özellikle Ege bölgesinde yaşayan karşıt partililer arasında bölünmeler başlamıştır. Halk hızla teşkilatlanan Demokrat Parti'ye C.H.P.'lilerin ummadıkları derecede rağbet etmiştir. Celal Bayar 23 Nisan 1946 tarihindeki demecinde, tek dereceli olarak yapılması ve resmî makamların müdahale etmemesi halinde erkene çekilse de parti olarak seçimlere katılabilecek durumda olduklarını belirtmiş, bunun üzerine C.H.P. Meclis Grubu belediye seçimlerinin tek dereceli olarak 1946 yılı mayıs ayında yapılmasını kararlaştırmıştır (Toker, 1998: 84-98).

Demokrat Parti, demokrasiyle bağdaşmayan kanunların uygulandığı ve muhalefetin güçlenmesinin engellenmeye çalışıldığı gerekçesiyle 26 Mayıs 1946 tarihindeki bu seçimlere katılmamış, fakat partililerin oylarını hür bir şekilde kullanabilecekleri ifade edilmiştir (Büyüktolu, 2021: 14). Demokrat Parti tarafından boykot edilen, C.H.P. ile Milli Kalkınma Partisi'nin iştirak ettiği bu seçime katılım oldukça düşük olmuştur. Milli Kalkınma Partisi, seçimde yolsuzluk yapıldığı gerekçesiyle sonuçlar henüz açıklanmadan seçimden çekilmiştir (Albayrak, 2004: 83). Meclisin 31 Mayıs'taki oturumunda, Manisa Milletvekili Hikmet Bayur, belediye seçimleri ile ilgili sözlü bir soru önergesi vererek; Ankara'daki seçimleri ele almak suretiyle katılımın özgür biçimde olmadığını ifade etmiş, polislerin bir gün önce her haneyi dolaşarak herkesin oy kullanmaya gitmesi gerektiğini bildirdiklerini, seçmenlerin oy kâğıtlarını zarfa koydukları yerin herkesin gözü önünde olduğundan oyların gizli verilmediğini belirtmiş ve bazı yerlerde de tehdit, tazyik ve baskılar olduğuna değinmiştir (T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: VII, Cilt: 23, Toplantı: 3, 239-240; Cumhuriyet, 1 Haziran 1946: 1).

Malatya'da yapılan belediye seçimlerinde ise başkanlığa Dr. Hikmet Fırat seçilmiş, C.H.P. Şehir Meclisi üyeliği için yarısı asil, diğer yarısı da yedek olmak üzere 58 aday gösterilmiş, yapılan sayım sonucunda kazananların isimleri 4 Haziran 1946'da duyurulmuştur (Fırat, 4 Haziran 1946: 1; Arıç, 2019: 68-69; Beyhan, 2018: 25-26; Şahin, 2008: 79-80; Taş, 2024: 33-34).

Belediye seçimlerinin ardından milletvekili seçimi sürecine girilmiştir. Bu süreçte Malatya'da adaylık başvuruları ile Demokrat Parti'nin il şubesinin kuruluş çalışmaları yapılmış, milletvekili aday listeleri üzerinden basına da yansıyan birtakım rekabetler yaşanmıştır. Malatya'da C.H.P. ve Demokrat Parti Teşkilatları, tek parti ve çok partili dönemde siyasi hayat ve Malatya milletvekillerinin faaliyetleri üzerine başta lisansüstü tezler olmak üzere çok sayıda akademik çalışma yapılmıştır. Söz konusu çalışmalarda Malatya'da 1946 milletvekili seçimleri ile ilgili de bilgiler verilmiştir. Bu çalışmada ise doğrudan 21 Temmuz 1946'da yapılan milletvekili seçimleri sürecinde Malatya'daki faaliyetlere odaklanılarak, yerel ve ulusal basına da yansıyan siyasi gelişmelerin daha ayrıntılı bir şekilde ele alınması amaçlanmıştır. Çalışmada, arşiv belgeleri, resmî yayınlar, döneme ait gazeteler, lisansüstü tezler ve telif eserlerden yararlanılmıştır.

1. Seçim Kararının Alınması ve Malatya'da Seçim Hazırlıkları

Cumhurbaşkanı İsmet İnönü, T.B.M.M.'nin yeni yasama yılı açılışında yaptığı konuşmada C.H.P.'nin karşısında bir parti bulunmamasının eksiklik olduğunu, seçimlerin 1947 yılında tek dereceli olarak yapılmasını istediklerini söylemesine rağmen iktidar, Demokrat Parti'nin giderek teşkilatlanması, halkta karşılık bulması ve gücünü artırması karşısında çözümü tıpkı belediye seçimlerinde olduğu gibi milletvekili seçimlerini de erkene çekmekte bulmuştur (Turan, 2025: 372; Avcı, 2018: 22-24). C.H.P. ülkenin idaresinin ve izlenen siyasetin ülke içinde ve dışında kararlı bir hâle getirilmesi amacıyla seçime erken gidildiğini açıklamışsa da Demokrat Parti ise kendisi henüz yeterince güç kazanmadan iktidarın seçime gitmek istediğini düşünmüştür (Ahmad ve Ahmad, 1976: 21).

Bu nedenle 1946 yılında yapılan belediye seçimlerini genel seçimler takip etmiş, normalde Eylül'de gerçekleştirilmesi gerekirken belediye seçimlerinin Mayıs ayında yapılmış olması, genel seçimlerin de erkene alınacağını adeta habercisi olmuştur. İsmet

İnönü, belediye seçimleri sürecinde çıktığı yurt gezisinde "büyük seçim" tabirini kullanarak, bütün vatandaşları vatandaşlık görevini yerine getirmeye davet etmiştir (Toker, 1998: 97-101). O zamana kadar uygulanan iki dereceli seçim sistemi 5 Haziran 1946'da (T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: VII, Cilt: 24, Toplantı: 3, 39-48; Resmi Gazete, 6 Haziran 1946: 10701-10704) değiştirilerek, seçimlerin artık tek dereceli olarak, açık oy ve gizli sayımla yapılması ve oyların sayımının tamamlanmasından sonra oy pusulalarının yakılması kararı alınmıştır (Albayrak, 2004: 84). C.H.P.'den yapılan duyuruyla, seçimde aday olmak isteyen vatandaşların hangi ilden milletvekili adaylığına başvurduklarını belirterek, kısa özgeçmişlerini, meslek bilgisini, devlet memuru olmayanların partinin hangi ocağında kayıtlı olduğu bilgisi ile 3 adet fotoğraflarını 15 Haziran'a kadar parti genel sekreterliğine göndermeleri gerektiği duyurulmuştur (Cumhuriyet, 6 Haziran 1946: 1, 3).

Bazı adayların C.H.P.'ye adaylık başvurularını seçim kararı alınmadan önce yaptıkları belgelerden anlaşılmaktadır. Bu adaylar müracaatlarında, seçimlerin yapılacağını ve aday olmak isteyenlerin C.H.P. Genel Merkezi'ne başvurması gerektiğine dair radyodan duyuru yapıldığını, bazıları ise bu imkâna sahip olmadıkları için gazetelerden öğrendiklerini belirtmişlerdir (Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi, 490.1.0.0./312-1273-1, 8, 86). T.B.M.M.'nin 10 Haziran 1946'da yapılan oturumunda milletvekili seçimlerinin yenilenmesine (T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: VII, Cilt: 24, Toplantı: 3, 125-128) ve 1947 yılının Ekim ayında yapılması gerekirken 21 Temmuz 1946 tarihinde yapılmasına karar verilmiş (Çufalı, 2012: 1), adayların kimler olduğunun ise seçimden kısa bir süre önce ilan edileceği duyurulmuştur (Cumhuriyet, 10 Haziran 1946, 1, 3). Bu nedenle VII. Dönem T.B.M.M. 5 Ağustos 1946 tarihinde olağanüstü toplantıyla başlamak üzere son oturumunu 14 Haziran'da (T.B.M.M. Tutanak Dergisi, Dönem: VII, Cilt: 24, Toplantı: 3, 345) yaptıktan sonra Türkiye'de seçim kampanyası sürecine girilmiştir (Çelebi, 2015: 257).

C.H.P.'nin Malatya'da seçim faaliyetlerinin başlamasıyla Balıkesir Milletvekili ve Bölge Müfettişi Muzaffer Akpınar seçimlerdeki sorumluluk bölgesi olan Malatya'ya gitmiş, seçimde yerine getirecekleri görevler hakkında oradaki partililerden oluşan heyetle bir

toplantı yapılmıştır. Seçim öncesi süreçte partisinin Malatya'daki faaliyetleriyle ilgili bilgi vermek amacıyla 4 Haziran'da parti genel sekreterliğine bir yazı gönderen M. Akpınar, bazı kişiler tarafından ayrı liste hazırlandığını bildirmiştir. Partili olup da aralarında anlaşmazlık bulunanlar tarafından vilayette seçilme ihtimali yüksek görülen bazı kişilerin, hatta daha birçok başka isimlerin de eklenmesiyle bir liste oluşturulduğunu ve parti dışı faaliyetlerle bu kişilerin seçimde kazandırılmaya çalışıldığını belirtmiştir. Malatya Belediye Meclis Üyelerinden Rüştü Öğüt tarafından Hekimhan Parti Müteşebbis İdare Kurulu Başkanı Süleyman Arıkan'a gönderilen ve eski yazıyla kaleme alınmış olan bir mektubu ele geçiren M. Akpınar, mektubun bir suretini parti genel sekreterliğine göndermiştir. Mektuptan hareketle, söz konusu ayrı listeyi meydana getirenlerin, listede ismi bulunan kişiler parti tarafından aday gösterilse de gösterilmese de onların kazanmaları için çalışacaklarını ve listedeki adaylar arasında yer alan Hüseyin Dede olarak bilinen Hüseyin Doğan'ın "Alevi şeyhlerinden, kızılbaş" olduğunu, resmî olarak bağımsız adaylık başvurusunda bulunmasının yanı sıra C.H.P.'ye de adaylık için müracaat ettiğini ve bu kişinin Malatya'daki Alevilerden 30-40 bin oy alabileceği söylendiğini bildirmiştir. M. Akpınar, Hüseyin Doğan'ı çağırarak kendisiyle görüşmüş, ya C.H.P.'ye yaptığı başvurusunun neticesini beklemesini veya bağımsız adaylığa devam etmesini söyleyerek şayet parti adaylığını tercih edecekse bağımsız adaylık başvurusunu geri çekmesi gerektiği konusunda uyarılmış, aksi halde yaptığının tehlikeli olduğunu ifade etmiştir (Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi, 490.1.0.0./374-1575-2, 7-9; Şahin, 2008: 80-81).

M. Akpınar'ın ayrı liste hazırladıklarını bildirdiği isimlerden Süleyman Arıkan, 8 Haziran günü C.H.P.'ye adaylık başvurusunda bulunmuş, 25 Haziran'da ise İsmet İnönü'ye hitaben bir mektup kaleme almıştır. Kendisinin Malatya ve Hekimhan halkının sempatisini kazanmış, vilayet erkânı ve halk tarafından gayet iyi tanınan biri olduğunu ifadeyle, gerek görülmesi halinde C.H.P. Bölge Müfettişi M. Akpınar, Malatya Milletvekili Dr. Cafer Özelci ve partinin il idare kurulu başkanı Abdülkadir Taşangil'e de sorularak kendisi hakkında bilgi alınabileceğini belirterek, aday gösterilmesi halinde seçimi büyük çoğunlukla kazanacağına kesin gözüyle baktığını ileri sürmüştür. İsmi belirtilen bir

diğer kişi olan Hüseyin Doğan ise C.H.P.'ye yaptığı adaylık başvurusunda, Cumhuriyet hükümetine ve C.H.P.'ye bağlı birisi olduğunu bildirmiştir. 1925 yılındaki isyan hadisesi sırasında Elazığ Bölge Kumandanı Nurettin Paşa'nın emriyle V. Kafkas Fırkası'nda yer aldığını, Cabakçur'a kadar giderek çarpışmaya katıldığını, gösterdiği yararlılıklarının Nurettin Paşa, III. Ordu Müfettişi Kâzım Dirik ve V. Kolordu Kumandanı Naci Paşalar ile Dâhiliye Vekili Cemil Bey ve Milli Müdafaa Vekili Recep Peker tarafından da bilindiğini, bu nedenle kendisine takdirnameler verilerek taltif telgrafları gönderildiğini belirtmiştir. Ayrıca Akçadağ'daki köy enstitüsünün yapılması için 700 dekar arazi (Şahin, 2008: 81) ile kaynağını kendi arazisinden alan iki çeşme suyunu da bağışladığını ifade etmiştir (Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi, 490.1.0.0./312-1273-1., 59-60, 115).

Malatya'da partinin aday listesinden ayrı olarak farklı kişilerin milletvekili seçilmesini amaçlayan faaliyetlerden hareketle, gizli bir teşekkül halinde çalışıldığını ifade eden M. Akpınar, parti mensubu olup da partiden ayrı çalışılmaması ve partinin bu tür hareketlere alet edilmemesi, gizli faaliyetlerde bulunulmaması gerektiği yönünde uyarıda bulunduğunu ve buna karşılık olarak parti haricinde çalışma yapmayacaklarına dair herkesin söz verdiğini bildirmiştir. Bir gün sonra, bazı küçük hadiseler olduğuna dair duyumlar aldığı Akçadağ ve Darende ilçelerine gideceğini, daha sonra Hekimhan'a giderek söz konusu mektupla ilgili incelemede bulunarak Süleyman Arıkan'ın yerine bir başka kişiyi getireceğini ve ismini genel sekreterliğe arz edeceğini bildirmiştir. Ayrıca, söz konusu iki kişi hakkında parti tüzüğü'nün 148. maddesine istinaden gereğinin yapılmasını istemiş, Süleyman Arıkan'ın yerine göreve getirilen Belediye Başkanı Galip Mutlu'nun vazifesinin onaylanmasını 8 Temmuz 1946'da teklif etmiştir. Tüzüğü'nün ilgili maddesindeki suçları işlediklerinin sabit olduğu ifade edilerek, bu kişilerin partiden çıkarılmasının uygun olacağına dair görüş bildirilmiş ve konunun Genel İdare Kurulu'nda görüşülerek karar alınması istenmiştir (Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi, 490.1.0.0./374-1575-2, 5-8).

C.H.P. Malatya İl İdare Kurulu, bağımsız adayların ayrı listeler bastırarak bunların parti adayları listesi

olduğu yönünde halkın yanlış yönlendirilme ihtimaline karşı bir tedbir alma ihtiyacı hissetmiş, partilerinin adaylarının isimlerinin yer aldığı matbu listelerin yalnızca kendileri tarafından kullanılabilmesi amacıyla genel sekreterliğe müracaat etmiştir. Vilayetten gönderilen 18 Haziran 1946 tarihli yazıyla, milletvekili adaylığında bulunanların sayısının giderek arttığı, ilçelerdeki adayların birbirlerine oy vermek suretiyle birleşme ihtimalleri bulunduğu, bazı kişilerin il dışında oy pusulaları bastırdıklarına dair söylentiler olduğu bildirilmiştir. Böylelikle bağımsız adaylar listesinin parti listesi yerine sürülerek halkın farklı adaylara oy verdirilmesi ihtimaline karşı matbu listelerin yalnız remî partili kişilerce kullanılabilmesi talep edilmiştir. Parti ise vilayete verdiği cevapta, oy pusulalarının şeklinin kanunun konusu olduğunu, partililere düşen görev olarak halkın genel başkan tarafından ilan edilecek olan aday listelerine oy vermesini sağlamak için parti mensuplarının aydınlatılmasının ve gerekli tedbirlerin alınmasının yerinde olacağını belirtmiştir (Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi, 490.1.0.0./374-1575-2, 56-58).

C.H.P. Genel Sekreterliği'nden Malatya İl Başkanlığı'na, Merkez ilçe, Arapkir, Besni, Darende, Hekimhan ve Pütürge'nin matbu evrak ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla belirli sayıda üye teklif ve taahhüt kâğıdı ile üye kayıt defteri, parti tüzüğü, parti yoklama talimatnamesi, gelen ve giden evrak defterleri ve çalışma raporu gönderilerek bunların belirtilen ilçelere eşit şekilde dağıtılması istenilmiştir (Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi, 490.1.0.0./199-788-2). C.H.P. Parti müfettişlerinin aynı anda birden fazla il merkezinde bulunmalarına imkân olmaması nedeniyle Malatya'daki parti teşkilatı ve müfettişiyle tam bir işbirliği halinde genel seçim işleriyle ilgilenmek üzere Malatya Milletvekili Mahmut Nedim Zabçı görevlendirilmiştir (Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi, 490.1.0.0./374-1575-2, 10-15).

Seçim çalışmaları devam ederken, Malatya'dan C.H.P. Genel Sekreterliği'ne aday gösterme ve listelerin açıklanması hususunda bir talep gönderilmiştir. Avukat Ali Sürmeli 2 Temmuz 1946 tarihli talep yazısında, partinin Malatya'daki varlığının devam etmesi isteniyorsa, teamüller gereği uygulanan dar çerçeveli

liste uygulamasından millet ve memleket menfaatleri gereği olarak vazgeçilmesini istemiştir. Partinin manevi şahsiyetine hürmetkâr biri olduğunu ifadeyle, yapılacak seçimde başarılı olunması için adaylık başvurusunda bulunan herkesin parti tarafından listeye alınmasını ve kimlerin seçileceğine seçmenlerin karar vermesini istemiş, aksi takdirde seçilme imkânı olmayan 11 kişilik liste oluşturularak açıktan veya gizli olarak müdahale ve tehditlerle seçim yaptırılması hâlinde partinin varlığını devam ettiremeyeceğini ve seçilecek 11 kişi dışındaki herkesin partiden ayrılarak yeni bir parti açacaklarının anlaşıldığını bildirmiştir. Ali Sürmeli, dünyada demokrasinin uygulandığı her yerde yapıldığı gibi Türkiye'de de siyasi partilerin aday göstermesinin demokrasi kaidelerinden biri olduğunu, adaylık başvurusunda bulunanların tamamının C.H.P. tarafından ilan edilmesini ve listenin dar bir çerçeveye sınırlandırılmamasını istemiştir. Onun demokrasiyle ilgili düşüncelerini teyit eden parti genel sekreterliği, dünyada demokrasinin uygulandığı her yerde yapılan seçimlerdeki gibi Türkiye'de de siyasi partilerin aday göstermesinin demokrasi kaidelerinin gereklerinden biri olduğunu bildirmiştir (Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi, 490.1.0.0./374-1575-2, s. 49-51). Bu yazıdan sonra genel sekreterlik tarafından parti teşkilatlarına bir yazı gönderilerek, milletvekili aday listelerinin genel başkanlık divanı tarafından tespit edilip genel başkan tarafından ilan edileceği, parti üyelerinin bu adaylara oy vererek onları kazandırmakla vazifeli olduğu belirtilmiş ve parti mensubu bir kişinin kendi adaylığını koyamayacağı, başkasına oy veremeyeceği ve destekleyemeyeceği (Akandere, 2010: 2-3) konusundaki tüzük hükümlerinin partililere hatırlatılması istenmiş, daha sonra gönderilen 2829 sayılı yazıyla da milletvekili aday listeleri üzerinden partililer arasında münakaşa yaşanmasının tehlikeli olduğu ve Genel Başkan İsmet İnönü'nün ilan edeceği aday listelerine riayet edilmesiyle seçimin kazanılacağı belirtilmiştir (Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi, 490.1.0.0./6-30-7, 2, 5).

Malatya'da bağımsız milletvekili adaylığı koyan kişilerin sayısı gün geçtikçe arttığından, bu kişilere C.H.P. tarafından gerekli uyarılar yapılarak adaylıktan feragat etmelerine çalışılmış, parti mensupları içinde de bağımsız aday olmak isteyenler bulunduğu belirtilmiştir. Arapkir ve Darende ilçelerinde Demokrat

Parti kurulmuşsa da seçimde etkili olamayacağı, fakat vilayet merkezindeki bazı parti mensuplarının ilçelerdeki kişilerle ortak hareket etmeleri hâlinde durumun değişebileceği ifade edilmiş, bu duruma karşı matbaalarda bastırılacak oy pusulalarının resmî partilere tahsis edilmesi, bağımsız adaylar üzerinde ortak hareket edenlere bu imkânın verilmemesi istenmiştir. Buna karşılık olarak parti genel sekreterliği ise oy pusulası konusunun kanuna tâbi olduğunu hatırlatmış, ancak bağımsız adayların oyları bölmeye yönelik çalışmalarının engellenmesi için gerekli tedbirlerin alınması, bu kişilerden parti mensubu olanlar hakkında tüzük hükümlerinin uygulanması istenilmiştir (Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi, 490.1.0.0./374-1575-2, s. 42-44).

9 Temmuz'da Malatya'da belediye önünde katılımın yoğun olduğu bir miting yapılmış, burada yapılan konuşmalarda İnönü'ye bağlılık ve partiye sadakat ifade edilmiş, ayrıca Demokrat Parti'nin vilayette şubesinin kurulmaması hususu belirtilmiştir. M. Akpınar, Demokrat Parti'nin açılış töreni yapacağını ve Demokrat Partililerin propaganda yaparak öğrenciler ve gençler üzerinde etkili olmaya çalıştığını bildirmiştir. Demokrat Partililerin, 11 kişilik bağımsız aday listesi hazırlayan "Alevi kızılbaş şeyhi Hüseyin Doğan (Hüseyin Dede)" ile birleşerek C.H.P. listesini zaafa uğratmak için çalışacaklarını belirtmiştir. Önem ve hassasiyet arz eden durumun önemli problemlere yol açacağını tahminle, Hüseyin Doğan'ın seçim bitene kadar vilayetten uzaklaştırılmasını önermiş, böylelikle vilayetteki diğer Alevilerin faaliyetlerinin engelleneceğine dikkat çekmiştir. İstanbul'da matbaacılık yapan ve Alevi olan Cemal Azmi'nin de Malatya'ya geldiğini, bu kişilerle ortak hareket ederek kendisini de bağımsız adaylar arasına dâhil ettiğini, Malatya'da Alevilerin %30 oy almaları ve diğer 27 bağımsız adaya da belli oranda oy çıkması halinde C.H.P.'nin oldukça düşük bir oy oranına sahip olacağına dair kanaatini ileri sürmüştür. Malatya Valisi olarak 1943-1949 yılları arasında görev yapan (Beyhan, 2018: 6) Ahmet Kınık'ın vilayetteki idari amirler üzerindeki otoritesinin C.H.P. için yararlı olduğuna (Şahin, 2008: 82-83) değinerek, bazı milletvekili adaylarının seçim sonuna kadar ilçelerde kalarak oy oranını artırmayı amaçladıklarını bildirmiştir (Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi, 490.1.0.0./374-1575-2, 52-53).

Malatya'da bağımsız milletvekili adaylarının isimlerinin yer aldığı listelerin basıldığı Fırat Matbaası'na baskın yapılarak ele geçirilen tüm listeler Derme Deresi'ne atılmıştır (Şahin, 2008: 83). Muzaffer

Akpınar 12 Temmuz'daki yazısında; ismi "Hüseyin Duman (Hüseyin Dede)" olarak yazılan Hüseyin Doğan tarafından Elazığ'da bulunan Turan Matbaası'nda yedi kişilik bir listeden 100.000 adet bastırıldığını, bunun 40.000 adedinin listeyi hazırlayanlar tarafından evvelce matbaadan götürüldüğünü, fakat geriye kalan 60.000 adedinin kendisi tarafından parası ödenerek matbaadan alındığını belirtmiştir. Ayrıca "vatandaş, cumhuriyet kanunları serbesttir reyini istediğine verir" yazılı 10.000 adet de beyanname bastırılmış olup, bunlar da M. Akpınar tarafından matbaadan teslim alınmıştır (Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi, 490.1.0.0./374-1575-2, 45-46; Şahin, 2008: 83).

Bağımsız aday listeleriyle ilgili yaşananlar basına da yansımıştır. Tasvir Gazetesi 12 Temmuz gününe ait sayısında, Malatya'da bağımsız adaylığını koyan 11 kişiye ait listelerin Fırat Matbaası'nda bastırıldığını öğrenen bazı eski milletvekillerinin polis eşliğinde matbaaya giderek listelerin basımını engellediğini, çoğaltılan listelerin bir kısmının matbaanın önünden geçen Derme suyuna atıldığını, bir kısmının da çuvalara konularak mühürlendiğini ve bu hadisenin vilayette büyük bir infiale sebep olduğunu duyurmuştur (Tasvir, 12 Temmuz 1946: 4). Tasvir Gazetesi Malatya muhabirinin ileri sürdüğü bu iddiaya cevap, Malatya'da yayımlanan Fırat Gazetesi'nden gelmiştir. Söz konusu haberin küçük bir olayın basına yansıtılması amacıyla yanlış bilgiler ilave edilerek yapıldığı ifade edilmiş ve olay hakkında açıklama yapma gereği duyulmuştur. Cevabî yazıda, Fırat Matbaası'nın basılma tehlikesine maruz kaldığı, bu olayın polis tarafından değil, muhabirin adlarını belirtmediği ancak Fırat Basımevi tarafından bilinen bazı adaylar tarafından gerçekleştirildiği ifade edilmiştir. Fırat Gazetesi, şikâyet üzerine daha sonra matbaaya giden polisin ancak hazır pusulalar bulduğuna değinmiş, fakat Tasvir muhabirinin kendi düşüncesini değil, bilgiyi olduğu gibi yazması gerektiğini, tamamen bilgi sahibi olmadığı bir konu hakkında gerçeklerden ayrılmaması ve doğru bilgiye ulaşması gerektiğini belirtmiştir. Tasvir muhabirinin bu hadisenin Malatya'da infiale sebep olduğu iddiasına da cevap verilerek, infiale sebep olan asıl olayın matbaanın basılması değil, Malatya'dan milletvekili adayı olan bazı kişilerin bir müesseseye zorla girme gücünü kendilerinde görmeleri ve onların bu girişimleri olduğu belirtilmiştir (Fırat, 16 Temmuz 1946: 2).

Malatya'daki seçim süreciyle ilgili yaşanan bazı hususlara Vatan Gazetesi'nde de yer verilmiştir. Gazetenin özel olarak gönderdiği Altemur, Gaziantep'ten gönderdiği 14 Temmuz 1946 tarihli telgrafında birtakım bilgiler vermiştir. O, Gaziantep'e giderken yolu üzerinde

bulunan Malatya'ya uğramış, özellikle gençler olmak üzere şehir halkıyla görüşmüştür. Malatya Valisi Ahmet Kınık'ın açık bir şekilde C.H.P. taraftarlığı yaptığını, Fırat Matbaası'nda 80.000 adet bağımsız aday listesi basıldığını ve valinin emriyle bunların polis tarafından matbaadan alınarak imha edildiğini, savcının olaya el koyduğunu, ancak valinin bu hadiseyi inkâr ettiğini bildirmiştir. Demokrat Parti'nin Malatya'da yeni kurulmakla birlikte giderek güçlendiğini, fakat seçimlerde liste hazırlamayarak bağımsızların hazırladıkları listeyi destekleyeceğini ve eski milletvekillerinin hiçbirinin seçim kabiliyeti olmadığını belirtmiştir (Vatan, 15 Temmuz 1946: 1). Fırat Gazetesi, Vatan Gazetesi'nin bu iddiasına da cevap vererek, matbaanın milletvekili adayları tarafından basıldığını, polisin pusulalara el koymadığını, valinin de bu konuda emir vermediğini belirtmiştir. Gazeteye göre, Altemur Malatya Garı'nda birkaç kişiyle konuşması sonucu duyduğu küçük bir bilgiyi abartmıştır. Vilayette birkaç gün kalmış olsaydı imha edildiğini yazdığı oy pusulalarını matbaada görebileceğini, hatta Gaziantep'ten dönüşünde şehre uğrarsa halen görebileceğini belirtmiş, iyi bir gazete olarak tanınan Vatan'ın bu şekilde gerçeğe aykırı haberler yapmış olmasına Fırat Gazetesi olarak şaşırdukları vurgulanmıştır (S.A., Fırat, 19 Temmuz 1946: 1). Bağımsızların Malatya'da Fırat ve Elazığ'daki Turan Matbaası'nda liste ve beyannameler bastırmakta muvaffak olamamaları üzerine, önce C.H.P.'den aday olup da (Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi, 490.1.0.0./312-1273-1, 69) ayrı liste hazırlayan Ali Gebeş, Adana'da bastırıldığı pusulaları Malatya'ya dönerken Besni ve Adıyaman'dan dağıtmaya başlamıştır (Şahin, 2008: 83-84).

Demokrat Parti'nin vilayetteki faaliyetlerine bakıldığında ise Malatya il teşkilatının Temmuz ayı ortalarında kurulduğu anlaşılmaktadır. Yüksek Mühendis Bedri Ener, Yüksek Mühendis Enver Gürsel, Diş Tabibi Kemal Özmumcu, Diş Tabibi İhsan Kaya, Diş Tabibi Cevdet Güray, Eczacı Zühtü Anıt, Tüccar Kâmil Güzel, Gazete Muhabiri Faik Akdoğan ve Fırıncı Kemal Akmete Beylerden oluşan kurucu üyeler arasında yapılan seçimle Bedri Ener il başkanlığına seçilmiştir. Bu üyeler arasında bulunan Diş Tabibi Cevdet Güray C.H.P.'den istifa ederek Demokrat Parti Malatya il başkanlığı kurucuları arasında yer almış, ayrıca Parti il başkanlığının üye kaydına başladığı 12 Temmuz'da duyurulmuştur (Fırat, 12 Temmuz 1946: 3). Demokrat Parti'nin Malatya Şubesi açılarak Şehirpalas'ta bulunan merkez binasında faaliyete geçmiştir (Fırat, 16 Temmuz 1946: 1). Parti'nin açılış töreni 19 Temmuz 1946 Cuma

günü saat 18:00'da Vali Yardımcısı Celâl İzgi'nin başkanlığı altında gerçekleştirilmiştir. Partinin il başkan vekili Zühtü Anıt burada yaptığı konuşmasında özetle, memleketin gelişiminde yeni bir çığır açan Demokrat Parti'nin memleketin geleceği hususunda üstün başarılar temin etmesini beklediğini, yurttan ve meclis kürsüsünde partilerin birbirlerini daha iyi tanıması, desteklemesi ve işleriyle daha yakından ilgilenmelerini istediklerini ve böylece birbirlerini tamamlayacaklarını ifade etmiştir (Fırat, 19 Temmuz 1946: 2; Arıç, 2019: 31-32; Beyhan, 2018: s. 25-26; Taş, 2024: 30-31).

2. Milletvekili Seçimlerinin Yapılması

1946 Genel Seçimleri öncesinde Malatya İl İdare Kurulu'nun verdiği bilgilere göre; vilayetin nüfusu 420.677 olup (Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi, 490.1.0.0./374-1575-2, 42), 1 Temmuz 1946 tarihi itibarıyla seçmen defterleri asılmıştır. 56.665 kişinin kaydedilerek toplam seçmen sayısının 195.857 kişi olduğu ve bu seçimler sonucunda 11 milletvekili seçileceği duyurulmuştur (Tasvir, 12 Temmuz 1946: 4). Malatya şehir merkezi ile merkez ilçeye bağlı köy ve bucaklarda kurulacak olan seçim büroları ilan edilmiş, buna göre vilayetin genelinde 72 adet büro teşkil edilmiştir (Fırat, 25 Haziran 1946: 2; Arıç, 2019: 76-77). Malatya teşkilatı 24 Haziran 1925 tarihinde resmen açılmış olan C.H.P. (Arıç, 2019: 16), 1946 genel seçimlerine her ilde katılmıştır (Toker, 1998: 120). Demokrat Parti ise erkene alınması hâlinde genel seçimlere katılmayacağını daha önce ilan etmişse de 16 Haziran'da (Akşam, 17 Haziran 1946: 1; Ulus, 17 Haziran 1946: 1) bu kararını değiştirmiş, fakat 16 ilde seçime girmemiştir (Toker, 1998: 110-111, 120). Seçimlerden çok kısa bir süre önce ülke genelinde 41 il ve 200 ilçede teşkilatlanmış olan Demokrat Parti'nin teşkilatını henüz tamamlayamadığı için aday göstermediği illerden birisi de Malatya olmuştur (Albayrak, 2004: 89).

Malatya'dan milletvekili adaylığı için C.H.P.'ye 60'ın üzerinde kişi başvuruda bulunmuştur. Bu adaylar içerisinde kaymakam, öğretmen, çiftçi, memur, avukat, emekli hâkim, emekli asker, tüccar, belediye başkanı, eczacı, doktor, diş hekimi vs. meslek gruplarına mensup kişiler bulunmakta olup, ayrıca o sırada C.H.P. Malatya İl İdare Kurulu Başkanı da yer almıştır (Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi, 490.1.0.0./312-1273-1). Bazı isimlerin C.H.P.'den aday gösterilmeleri hususunda halktan gönderilen talepler de olmuştur. Hekimhanlı öğretmen ve "halk odası başkanı" Fehmi Gürel'in aday listesinde yer alması amacıyla Hekimhan'ın ileri

gelenleri başta olmak üzere ilçeden üç yüzün üzerinde imza toplanmıştır (Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi, 490.1.0.0./347-1457-1, 112-117). Adaylık için başvuran bir başka isim Kâhta İlçe Milli Eğitim Müdürü Aziz Bozkurt'un aday gösterilmesi için 800 imzalı bir dilekçe partinin genel sekreterliğine gönderilmiştir (Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi, 490.1.0.0./312-1273-1, 32-37, 86-88).

İçlerinde C.H.P. üyelerinin de bulunduğu 27 kişinin bağımsız aday olduğu vilayette seçimlere girmeyen Demokrat Parti bağımsız adayları destekleme kararı almıştır (Taş, 2024: 33). Hüseyin Doğan ve listesinde bulunan kişiler, C.H.P.'nin 1946 seçimlerinde Malatya'da en fazla endişe duyduğu rakipler olmuştur (Şahin, 2008: 84; Avcı, 2018: 24).

C.H.P. ise Malatya'dan; Dr. Cafer Özelçi, Osman Taner, Tevfik Temelli, Mahmut Nedim Cabçı, Sivas Eski Milletvekili Atif Esenbel, İçel Eski Milletvekili Şefik Tugay, Emekli Yargıtay Üyesi Abdurrahim Ulvi Beydağ, C.H.P. Kemaliye İlçe Başkanı Mehmet Sadık Eti, Malatya Belediyesi Eski Başkanı Hikmet Fırat, Halkevi Başkanı Mustafa Naim Karaköylü ve C.H.P. İl İdare Kurulu Başkanı Abdülkadir Taşangil'i aday göstermiştir (Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi, 490.1.0.0./374-1575-2, 31-34; Vatan, 19 Temmuz 1946: 4.; Cumhuriyet, 19 Temmuz 1946: 4). Bu isimlerin ilk dördü, VII. Dönemde de Malatya milletvekili olan kişilerdir (TBMM Albümü, 2010: 414-415).

Milletvekili aday listeleri Necmettin Sahir Sılan, Sedat Çumralı ve kâtip Süreyya Duman tarafından uçakla şehre getirilmiş ve ertesi gün şehirde bir miting yapılmıştır (Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi, 490.1.0.0./374-1575-2, 23). Seçimlerde görevli kişiler sandıkları başında zamanında bulunabilmeleri için görevlendirildikleri merkezlere gitmek üzere 19 Temmuz gününden itibaren gruplar halinde hareket etmişlerdir. Fırat Gazetesi'nde Malatya halkına çağrıda bulunularak, vatandaşların 21 Temmuz'da yapılacak seçimlerde oy kullanmaları, dört yıllık süre için seçilecek milletvekilleri hususunda iyi karar vermeleri gerektiği ve aldatmalara karşı dikkatli olunarak kanılmaması gerektiği belirtilmiştir (Fırat, 19 Temmuz 1946: 2). Seçimler 21 Temmuz günü bütün yurttan yapılmıştır (Ulus, 22 Temmuz 1946: 1, 3). % 75 oranında katılım olan seçim, birçok yerde açık oy gizli sayım usûlüyle gerçekleşmiştir. T.B.M.M.'nin yeni dönemi için seçilen 465 milletvekilinin 396'sını C.H.P., 60'ını Demokrat Parti

kazanırken, 6 milletvekili de bağımsız olarak meclise girmeye hak kazanmıştır (Çufalı, 2012: 2-3).

Malatya'da seçimleri büyük çoğunlukla C.H.P. adaylarının kazandıkları öğrenilmiş, seçim için seçim bürolarına başkan olarak tayin edilen ve büro merkezi için itihaz edilen köylere görevlendirilen memurlar da 22 Temmuz günü vilayete dönmüşlerdir (Fırat, 23 Temmuz 1946: 2). Vilayette; Dr. Cafer Özelçi, Osman Taner, Tevfik Temelli, Mahmut Nedim Zabçı, Atif Esenbel, Şefik Tugay, Abdurrahim Ulvi Beydağ, Mehmet Sadık Eti, Hikmet Fırat, Mustafa Naim Karaköylü ve Abdülkadir Taşangil olmak üzere C.H.P.'nin aday gösterdiği bütün isimler milletvekili seçilmişlerdir (Ulus, 23 Temmuz 1946: 1, 4; Vatan, 26 Temmuz 1946: 3; Malatya Milletvekillerinin T.B.M.M.'nin VIII. Dönemindeki faaliyetleri için bkz. Şahin, 2016: 304-332; Güven, 2018: 45-66).

Seçim çalışmalarının yapıldığı süreçte Demokrat Parti; sistemli bir seçim programı olmamakla birlikte, Cumhuriyet'in ilk döneminde inkılâpların yapıldığı ve İkinci Dünya Savaşı yıllarındaki eksiklerin, duyulan problemlerin ve memnuniyetsizliklerin sorumlusu olarak C.H.P.'yi itham etmiş, hayat pahalılığı, özgürlük konusundaki eksiklikler, demokratik olmayan yasalar ve idari anlamdaki bazı yolsuzlukları dile getirmiştir. Halk ise iktidara yöneltilen bu eleştirilerin gerçek niteliğine bakmamış, duyduğu memnuniyetsizlik nedeniyle, özellikle köylü, işçi, aydın kesim ile büyük toprak sahipleri muhalefeti desteklemiştir. İki parti arasında yaşanan rekabette Demokrat Parti'nin Türk siyasi hayatında etkili bir parti olduğu anlaşılmıştır (Karpaz, 2010: 252-255).

Seçimler sırasında yaşananlar ve ileri sürülen iddialar seçimi şüpheli hale getirmiş, usûlsüzlük yapıldığına ilişkin haberler basında geniş yer bulmuştur. C.H.P. ve Demokrat Parti'nin aldığı oyların mazbatalara değiştirilerek yazıldığı, sandıkların evlere götürüldüğü ileri sürülmüş, birçok yerden seçimle ilgili şikâyetler bildirilmiş, İzmir, Bursa, Adana ve Ankara gibi vilayetlerde protesto gösterileri düzenlenmiştir (Çufalı, 2012: 3). M. Serkan Şahin; seçimlerin sonuçlarına ilişkin Malatya'da da itirazlar olduğunu ifadeyle, Hüseyin Doğan'ın seçimi kazandığı hâlde oylarının yok edildiğinin ileri sürüldüğünü ve Avni Gebeş'in ise Malatya'nın birçok yerinden seçimi kazandıkları yönünde babası Ali Gebeş'e çok sayıda telgraf geldiğini, seçimin açık oy gizli sayım usûlüyle yapılarak seçim sonucunda pusulaların yakıldığını, bağımsız adaya oy vermenin hükümete ve İsmet İnönü'ye isyan etmek demek olduğu düşüncesiyle hareket edilerek bağımsız adaylarla C.H.P. oylarının birçok yerde değiştirildiğini

C.H.P.'li yetkililerden dinlediğine dair bilgiler verdiğini aktarmıştır (Şahin, 2008: 84).

Malatya'da seçim sırasında bazı hadiseler yaşanmıştır. Arapkir'den terzi Ekrem Tan ve kunduracı Abdullah Ergün imzasıyla 24 Temmuz 1946 tarihli bir telgraf gönderilmiştir. Buna göre; ilçe tahrirat kâtibi Necati Eroğlu bir hemşehrisinin listeden silindiğini görünce herkesin önünde C.H.P.'ye küfürler ettiği ve olayın tutanak tutulmak suretiyle kaymakamlığa verildiği bildirilerek, adı geçen memur hakkında gerekli soruşturmanın yapılması istenmiştir. Bunun üzerine konu 5 Ağustos 1946'da C.H.P. Genel Merkezi'ne bildirilmiştir (Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi, 490.1.0.0./374-1575-2, 16-21). Vilayette seçim sürecinde meydana gelen birtakım gelişmelerin de seçimin tamamlanmasından sonraki tarihlerde sonuçlandığı görülmüştür. C.H.P. Malatya Bölge Müfettişi Muzaffer Akpınar'ın seçimden önce genel sekreterliğe arz ettiği konuda ise Rüştü Öğüt ve Süleyman Arıkan'ın durumlarını parti genel idare kurulu 1 Ağustos 1946 tarihli toplantısında görüşmüş, söz konusu iki kişinin savunmalarının alınmasına, Hekimhan İlçe Müteşebbis Heyeti Başkanlığı'na Galip Mutlu'nun atanmasına karar vermiştir (Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi, 490.1.0.0./374-1575-2, 1-4). Malatya'dan milletvekili seçilen M. Nedim Zapçı, Şefik Tugay, Atıf Esenbel ve Abdürrahim Ulvi Beydağ, Meclis'in açılma tarihi yaklaştığı için Ankara'ya gitmişlerdir (Fırat, 2 Ağustos 1946: 2).

Malatya'dan milletvekili seçilen Tevfik Temelli 1947 yılı Aralık ayında İstanbul'da vefat etmiştir. (Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi, 30.10.0.0./77-508-2.; Fırat, 16 Aralık 1947: 1-2). Ondan boş kalan milletvekilliği için 17 Ekim 1948'de Malatya'da ara seçim yapılmış ve bu seçimi C.H.P. adayı Esat Doğan kazanmıştır. Genel seçim sürecinde aday listelerinin açıklanması ve her adayın listede yer alması talebinde bulunan Avukat Ali Sürmeli ise bu ara seçime bağımsız aday olarak katılmış, fakat seçilememiştir (Fırat, 18 Ekim 1946: 1; Fırat, 19 Ekim 1948: 1).

Sonuç

T.B.M.M.'nin VIII. Dönemini oluşturmak üzere yapılacak seçimler için bazı kişilerin henüz seçim kararı alınmasından önce adaylık başvurusunda bulunmuş olmaları, belediye seçimlerinden sonra genel seçimlerin de yapılacağı kanısının oluştuğunu ortaya koymuştur. Yapılacak seçimlerde vilayette teşkilatını geç

oluşturduğu için Demokrat Parti'nin aday göstermediği, seçim rekabetinin daha çok C.H.P. ile bağımsız adaylar arasında yaşandığı ve Demokrat Partililerin ildeki bağımsız adayları desteklediği anlaşılmaktadır. C.H.P. Malatya'daki seçim çalışmalarında partinin bölge müfettişi Muzaffer Akpınar ve Malatya Milletvekili Mahmut Nedim Zabçı'yı görevlendirmiştir.

Aday listelerinin seçimden kısa bir süre önce açıklanması, listeler konusunda yoğun mücadeleler yaşanmasına neden olmuştur. Milletvekili adayı olmak için C.H.P.'ye başvuran, içlerinde partinin yerel yöneticisi olmasına rağmen ayrı aday listesi hazırlayan, kazanma ihtimali yüksek görülen isimleri destekleyen, aday gösterilmediği için müstakil aday olan ya da onları destekleyen kişilerin bulunması dikkat çekmektedir. Kimlerin aday gösterileceğinin uzun süre bilinmemesinden kaynaklanan belirsizlik nedeniyle, müracaat eden herkesin aday listesinde yer almasını ve halkın bunlar içinden oy vereceği kişileri seçimle belirlemesine yönelik C.H.P.'ye bu yönde talepte bulunulduğu anlaşılmaktadır. Bağımsız aday listelerinin matbaada bastırılmasının adeta ayrı bir mücadeleye döndüğü, bu durumun basına da yansdığı, özellikle Demokrat Parti'yi destekleyen ulusal basının Malatya'da bağımsız adayların listelerinin bastırılmasının engellenmesine ilişkin haberlere sayfalarında yer verdiği, vilayette yayımlanan Fırat Gazetesi'nin ise bu iddialara cevap olarak haberler yayımladığı görülmektedir. Bağımsız adayların matbu liste hazırlamalarının engellenmek istenmesi, bu listelerin başka vilayetlerde bastırılmasına yol açmıştır. Dönemin Malatya Valisinin kaymakamlar üzerindeki otoriter gücünün C.H.P. açısından faydalı olduğunun belirtilmesi, Celal Bayar'ın bazı vali ve kaymakamların tarafsız olamadıklarına ilişkin rahatsızlık duyması hususuna bir örnek olarak değerlendirilebilecek mahiyette olmuştur. C.H.P.'nin vilayette il teşkilatının kurulmasını istemediği Demokrat Parti, teşkilatını seçimlere kısa bir süre önce tesis edebildiğinden seçimlere iştirak edememiştir. Türkiye'de 1946 seçimlerinin şaibeli olduğuna ilişkin bazı çalışmalarda yer alan iddiaların, Malatya'da da görüldüğüne dair bilgilere rastlanmaktadır. Seçim sonucunda Malatya'dan seçilen 11 kişiden 4'ünün eski dönemde de milletvekili olduğundan hareketle, yeni dönemde vilayeti çoğunlukla farklı kişilerin temsil edeceği anlaşılmaktadır.

Kaynakça

- Ahmad, F., & Ahmad, B. T. (1976). *Türkiye’de çok partili politikanın açıklanmalı kronolojisi (1945–1971)*. İstanbul/Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Akandere, O. (2010). 1946 Genel seçimleri ve sonuçları üzerinde iktidar ve muhalefet partileri arasında yapılan tartışmalar II. Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi, 26 (76), 1-26.
- Akşam. (1946, 17 Haziran). Sayı 9938, s. 1.
- Albayrak, M. (2004). *Türk siyasi tarihinde Demokrat Parti (1946–1960)*. Ankara: Phoenix Yayınevi.
- Arşıç, F. T. (2019). *Çok partili dönemde Malatya’da siyasi hayat (1946–1960)* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Van: Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Avcı, H. (2018). *Demokrat Parti (DP) iktidarı döneminde Malatya: Şehir, siyaset ve toplum (1950–1960)* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Malatya: İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Beyhan, Y. (2018). *Demokrat Parti döneminde Malatya’da sosyal, siyasi ve ekonomik hayat (1950–1960)* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü.
- Büyüktolu, R. (2021). *Milletvekili genel seçimlerinde DP’nin seçim propagandaları (1946–1957)*. Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları.
- Cumhuriyet. (1946, 1 Haziran; 6 Haziran; 10 Haziran; 19 Temmuz). Sayı 7827, s. 1; Sayı 7832, s. 1, 3; Sayı 7836, s. 1, 3; Sayı 7875, s. 4.
- Çelebi, O. (2015). Türkiye’de demokrasinin sancılı doğumu: 1946 seçimleri. *Turkish Studies*, 10(1), 251–272.
- Çufalı, M. (2012). *Türk parlamento tarihi TBMM VIII. dönem (1946–1950)* (Cilt I). Ankara: TBMM Kültür, Sanat ve Yayın Grubu Yayınları.
- Eroğul, C. (2014). *Demokrat Parti tarihi ve ideolojisi*. İstanbul: Yordam Kitap.
- Fırat. (1946, 4 Haziran; 25 Haziran; 12 Temmuz; 16 Temmuz; 19 Temmuz; 23 Temmuz; 2 Ağustos; 1947, 16 Aralık; 1947, 18 Ekim; 1948; 19 Ekim; 1948). Sayı 1260, s. 1; Sayı 1266, s. 2; Sayı 1271, s. 3; Sayı 1272, s. 1–2; Sayı 1273, s. 1–2; Sayı 1274, s. 2; Sayı 1277, s. 2; Sayı 1415, s. 1–2; Sayı 1649, s. 1; Sayı 1650, s. 1.
- Güven, M. A. (2018). *1939–1960 arasında Malatya milletvekilleri ve meclis faaliyetleri* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. İstanbul: Yeditepe Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü.
- Karpat, K. H. (2010). *Türk demokrasi tarihi: Sosyal, kültürel, ekonomik temeller*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Koçak, C. (2003). *Türkiye’de Millî Şef dönemi (1938–1945): Dönemin iç ve dış politikası üzerine bir araştırma* (Cilt II). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Resmî Gazete. (1946, 6 Haziran). Sayı 6326, s. 10701–10704.
- S. A. (1946, 19 Temmuz). Vatan gazetesine de cevap veriyoruz. *Fırat*, Sayı 1273, s. 1.
- Şahin, M. S. (2008). *Cumhuriyet Halk Partisi’nin Malatya teşkilatı (1923–1950)* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Şahin, M. S. (2016). *Türkiye Büyük Millet Meclisi’nde Malatya milletvekilleri ve siyasi faaliyetleri (1923–1950)* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Kahramanmaraş: Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- T.B.M.M. Tutanak Dergisi. Dönem: VII, Cilt: 23, Toplantı: 3.
- T.B.M.M. Tutanak Dergisi. Dönem: VII, Cilt: 24, Toplantı: 3.
- Tasvir. (1946, 12 Temmuz). Sayı 465, s. 4.
- Taş, M. (2024). *Demokrat Parti döneminde Malatya’da siyasi hayat* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Elazığ: Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- TBMM Albümü 1920–2010. (2010). Cilt I: 1920–1950. S. Yıldırım & B. K. Zeynel (Ed.). Ankara: TBMM Basın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü Yayınları.
- Tekin, Y., & Sarıalioğlu, İ. (2021). 1946 seçimleri ve uluslararası politikadaki yansımaları: Soğuk Savaş’ın eşiğinde çok partili siyasal hayata geçiş. *Bilig: Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi*, 96, s. 1–32.
- Toker, M. (1998). *Demokrasimizin İsmet Paşa’lı yılları 1944–1973: Cilt I. Tek partiden çok partiye 1944–1950*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Turan, O. (2025). Malatya’da tek partiden çok partili döneme geçiş: Politik, idari ve ekonomik dönüşüm (1939–1950). M. Alican (Ed.), *Malatya tarihi* içinde (ss. 359–384). İstanbul: İhlamur Akademi.

- Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi. 30.10.0.0./77-508-2.
- Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi. 490.1.0.0./6-30-7.
- Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi. 490.1.0.0./199-788-2.
- Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi. 490.1.0.0./312-1273-1.
- Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi. 490.1.0.0./347-1457-1.
- Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi. 490.1.0.0./374-1575-2.
- Ulus. (1946, 17 Haziran; 22 Temmuz; 23 Temmuz). s. 1; s. 1, 3; s. 1, 4.
- Vatan. (1946, 15 Temmuz; 19 Temmuz; 26 Temmuz). Sayı 1844, s. 1; Sayı 1848, s. 4; Sayı 1855, s. 3.